

Ny eksamen i Studieretningsprojektet (SRP) og Studieområdet (SOP)

Eksamen i SRP og SOP er som bekendt lavet om i den nye reform. Samtidig er Almen Studieforbereelse (AT) på stx og SRP på hhx og htx afskaffet.

Den nye eksamen indeholder en skriftlig dimension og en mundtlig prøve, der tager udgangspunkt i det skriftlige arbejde. Den nye prøveform ligner det, man kender fra universiteternes større opgaver med mundtligt forsvar.

Kravene til bl.a. omfang, fordybelse og selvstændighed gør både prøvens skriftlige og mundtlige dimension til en kulmination på elevernes forberedelse til videregående uddannelse. Prøven er samtidig en afslutning på de flerfaglige forløb, der løbende indgår i gymnasieuddannelsen som forberedelse til selve SRP/SOP. Prøveformen er bl.a. ændret for at mindske risikoen for uretmæssig hjælp og social slagside i forhold til elevernes præstation.

Den nye prøveform indebærer en række ændringer, og GL vil i den forbindelse opfordre til at rette opmærksomheden mod konsekvenserne for aflønning, planlægning og de indholdsmæssige krav samt udfordringerne i forhold til at bevare en national standard.

GL mener, at...

- skolerne skal sikre, at der afsættes og planlægges med den nødvendige tid til vejledning, eksamination og censur til den nye prøve i SOP/SRP. Det er vigtigt at være bevidst om, at den ændrede opgave som eksaminator og censor til den nye prøve er *mere* tidskrævende end tidligere, hvor censor blev tildelt to timer pr. opgave.
- den nye prøveforms konsekvenser for aflønningen af censur skal være synlig for lærerne. Skolerne beholder den ressource, som tidligere blev anvendt til honorering af censor i kroner og øre. Alt andet lige øges ressourcerne således til arbejdstid. GL har under de forudsætninger derfor en klar forventning om, at det afspejles i ansættelsen af flere lærere.
- kravene til placeringen af projektperioden for SRP (stx) skal være lige så fleksible som dem, der gælder for SOP (hhx og htx).
- bedømmelseskriterierne til SRP/SOP klart skal afspejle, at det skriftlige produkt vægtes højere end den mundtlige del af prøven, der primært skal kontrollere elevens ejerskab til sin opgave. GL ønsker at fastholde SRP/SOP som kulminationen på elevens flerfaglige skriftlige studieforbereelse, men også at undgå, at prøveformen arver problemerne med den skriftlige dimension af Almen Studieforbereelse.

Hvad kan TR gøre?

- Medvirke til at oplyse lærerne om ændringerne mht. beskikkelse og aflønning af SRP- og SOP-censur.
- Tage initiativ til en drøftelse med ledelsen om en rimelig tildeling af arbejdstid til opgaven som vejleder, eksaminator og censor i forbindelse med SRP/SOP. Være opmærksom på, at opgaverne er ændrede men ikke mindre ressourcekrævende.
- Tage initiativ til en dialog med ledelsen om, hvordan det bliver synliggjort for lærerne, at det særskilte honorar til censur konverteres til arbejdstid.
- Tage initiativ til en drøftelse med ledelsen om, hvordan *alle* lærerne bliver grundigt oplyst og forberedt på den ny prøve i SRP/SOP – herunder rammerne for enkeltfaglig SRP, prøvens forløb og bedømmelse.
- Medvirke til en løbende dialog med ledelsen om planlægningen og fordelingen af arbejdsopgaverne i forbindelse med den ny prøve. Være opmærksom på, at lærere i nogle fag kan være særligt udsatte i forhold til skæv arbejdsbelastning.

Hvad kan lærerne gøre?

- Efterspørge en rimelig og gennemsigtig tildeling af arbejdstid til opgaven som vejleder, eksaminator og censor i forbindelse med SRP/SOP. Være opmærksom i denne forbindelse på, at kravene til opgavens faglige dybde og omfang ikke er svækket, og at eksaminator og censor nu også skal deltage i en mundtlig prøve.
- Efterspørge en opmærksomhed på planlægning og fordeling af arbejdsopgaven med fokus på at undgå for skæv arbejdsbelastning.
- Efterspørge en grundig oplysning om prøveforløbet for SRP/SOP – herunder rammerne for arbejdsopgaven som både vejleder, eksaminator og censor. Alle lærere, der indmeldes til den mundtlige censorbank, kan som noget nyt blive udpeget som censor.
- Hvis du er lærer på stx, skal du være særligt opmærksom på, at vejleder har en afgørende rolle i forhold til evt. godkendelse af enkeltfaglige projekter.

Spørgsmål og svar om SRP og SOP

GL's sekretariat har den seneste tid svaret på en række spørgsmål om den nye prøveform. De mest hyppige spørgsmål og svar kan læses her:

Hvordan ændres aflønningen af censor?

Censorer har tidligere meldt sig frivilligt til opgaven – nøjagtig som det forsat sker med al skriftlig censur. Rettenormen til SRP var fastsat af Undervisningsministeriet til ½ opgave pr. time - dvs. to timer til hver opgave inkl. votering.

Censorer modtog det særskilte honorar fra hjemskolen, der efterfølgende fakturerede eksamensskolen eller udlignede udgifterne til censorer med andre skoler inden for et udligningsfællesskab.

Ændringerne af prøveformen betyder imidlertid, at censorer til eksamen i SRP/SOP næste skoleår udtrækkes blandt censorkorpset til mundtlige eksamener. Opgaven som censor indregnes i fremtiden som en del af den normale arbejdstid.

Skolerne skal stadig fakturere eksamensskolen for anvendte censorer eller udligne udgifterne til mundtlig censur med andre skoler inden for et udligningsfællesskab.

Hvordan finansieres indførelsen af den ny prøveform?

Samtidig med indførelsen af den ny prøveform i SRP og SOP afskaffes Almen Studieforbereelse (stx) og Studieretningsprojektet (hhx og htx). Der er desuden en række ændringer af kravene til forløb i læreplanerne til Studieområdet (hhx og htx). Udgifterne forbundet med de tidligere krav samt afskaffede fag og projekters prøver vurderes at dække merudgifterne til de nye og mere ressourcekrævende prøveformer i SRP/SOP. Selv om det særskilte honorar til SRP-censorer bliver afskaffet, bliver ressourcen således ikke trukket ud af taxametertilskuddet, og den skal med indførelsen af den ny prøveform konverteres til censors arbejdstid. Det betyder alt andet lige, at der skal ansættes flere lærere til at løse opgaven. Eftersom kravene til fordybelse og omfang af den skriftlige opgave ikke er svækket med den nye prøveform, men både censor og eksaminator også skal deltage i en mundtlig prøve, må det forventes, at tidsforbruget til eksamination og censur er større end tidligere i forbindelse med SRP.

Påvirker ændringerne aflønningen af skriftlig censur i forbindelse med andre eksamener?

Den ændrede aflønning af censur i forbindelse med SRP/SOP skyldes, at prøveformen er ændret fra en skriftlig prøve til en mundtlig prøve med udgangspunkt i et skriftligt produkt.

Andre mundtlige prøver i gymnasieuddannelserne tager udgangspunkt i et skriftligt eksaminationsgrundlag med en særskilt skriftlig censur, der aflønnes med et honorar. Det gælder fx eksamen i teknikfag og teknologi på htx-uddannelsen. Disse prøver er ikke ændret, og aflønningen er derfor heller ikke ændret.

Skriftlig censur – fakta om aflønning og historik

Skriftlige censorer i gymnasiet beskikkes af Undervisningsministeriet på baggrund af en indmelding fra skolerne. Skolerne indmelder de lærere, der tilmelder sig og har kompetencen. Honoraret i forbindelse med skriftlig censur er fastsat af Undervisningsministeriet og følger de udmeldte normer for skriftlig censur, der kan findes på Undervisningsministeriets hjemmeside.

Tidligere blev skriftlige censorer ansat og aflønnet af ministeriet – dvs. at skolerne hverken fik ressourcer til opgaven eller tog del i den konkrete aflønning. Det system blev afskaffet med indførelsen af taxameter-systemet i 2008, og ressourcen til skriftlig censur blev integreret i skolernes undervisningstaxameter. Ansvar for honoreringen af de skriftlige censorer blev overdraget til skolerne, men ministeriet udlignede stadig udgifterne i perioden 2008 til 2011. Fra 2012 overgik også opgaven med at fortage udligningen til gymnasierne selv.

Indtil næste skoleår er en del af skolernes ressourcer ”reserveret” til den særskilte honorering af skriftlige censorer i SRP.

Når der ikke længere er tale om skriftlig censur af SRP/SOP, falder den særskilte honorering bort. Ressourcen trækkes dog *ikke* ud af skolernes tilskud, men skal i stedet bruges til lærernes arbejdstid i forbindelse med den samlede censur af prøven.

Hvornår skal SRP og SOP afvikles?

SRP (stx) skal ifølge de nye regler udarbejdes inden for perioden 1. marts til 15. april.

SOP (hhx og htx) kan enten udarbejdes inden for perioden primo november til medio december med prøve i vinterterminen eller i perioden primo marts til medio april med prøve i sommerterminen.

Hvordan udfordres planlægningen af lærernes arbejdstid?

Indførelsen af den nye prøveform har betydning for de fleste læreres planlagte arbejde – både i forhold til vejlednings-, eksaminator- og censoropgaven.

Der kan især på stx opstå planlægningsmæssige udfordringer som følge af ændringerne. Det skyldes læreplanens relativt præcise krav til tidspunkterne for afviklingen af andre tværfaglige projekter og prøver.

Studieretningsopgaven (SRO) skal afholdes i sidste halvdel af 2.g og Dansk Historie Opgaven (DHO) skal ifølge reglerne afvikles i slutningen af skoleåret. Det er desuden et krav i forbindelse med SRO, at eleven skal fremlægge sin besvarelse efterfulgt af en dialog mellem elev og vejledere samt en evaluering rettet fremad mod studieretningsprojektet. Det kan derfor være en god idé at være opmærksom på, at der er risiko for en skæv arbejdsbelastning for nogle lærere i løbet af foråret.

En del htx-skoler vil foretrække at afvikle SOP i vinterterminen, da forårssemesteret bruges til andre afsluttende projektforsløb for 3.g'erne. Det har betydning for tilrettelæggelsen af arbejdet i perioden for vinterek-samen.

Hhx-skoler bør være opmærksomme på, at særligt lærerne i Afsætning og Virksomhedsøkonomi kan blive hårdt belastet i forbindelse med SOP.

Hvordan og hvornår ved man, om man skal være eksaminator og/eller censor?

Skolerne kan offentliggøre deres eksamensplan for sommerek-samen i uge 20. Eksaminator vælges blandt

elevens vejledere, så eksaminator og censor til sammen dækker de relevante fag.
Den sidste mulige mundtlige prøvedag er den 24. juni 2020.

Hvilke opgaver har vejledere og eksaminator – og hvad er nyt?

Man kan læse i detaljer om vejleders og eksaminators opgaver i læreplanerne og vejledningerne til læreplanerne.

I hovedtræk er opgaverne følgende:

Eleverne skal stadig modtage vejledning op til og under skriveperioden.

Som noget særligt på stx kan vejlederen godkende, at eleven skriver SRP i et enkelt fag.

Opgaveformuleringen skal stadig udfærdiges af vejlederne, men det sker på baggrund af en problemformulering for projektet, der er udarbejdet og afleveret af eleven, inden opgaven skrives.

En del af vejledningen foregår i selve skriveperioden.

Hvis eleven har to vejledere, udpeges den ene til at være eksaminator ved den mundtlige prøve.

Som noget nyt er det ikke intentionen, at projektets to vejledere skal tale sammen om elevens skriftlige produkt, efter det er afleveret.

Eksaminator skal læse opgaven og indgå i en kort dialog med censor om opgavens styrker og svagheder inden den mundtlige prøve.

Eksaminator skal endelig deltage i eksamen, der varer ca. 30 min. inkl. votering.

Hvilke opgaver har censor – og hvad er nyt?

Man kan læse i detaljer om censors opgaver i læreplanerne og vejledningerne til læreplanerne.

Censor skal læse opgaven inden den mundtlige prøve, men der skal ikke foretages en særskilt bedømmelse af den inden prøven. Censor (og eksaminator) skal dog notere sig, i hvilken grad eksaminandens opgavebesvarelse opfylder bedømmelseskriterierne for det skriftlige produkt.

Censor skal inden den mundtlige prøve indgå i dialog med eksaminator om opgavens styrker og svagheder.

Endelig skal censor deltage i den mundtlige prøve, der varer ca. 30 min.

Hvornår kan SRP skrives som en enkeltfaglig opgave?

SRP (stx) skrives som hovedregel i to fag, men det er også muligt at skrive i ét fag. I læreplanens afsnit 4.2.1. kan man læse følgende:

”Studieretningsprojektet skrives som hovedregel i to fag, hvoraf mindst et fag er på A-niveau og mindst et fag er et studieretningsfag. [...] Der gives samtidig mulighed for, at studieretningsprojektet kan skrives i kun ét fag på A-niveau, hvis det valgte område og den faglige problemstilling egner sig bedst til et enkeltfagligt projekt. Vejlederen godkender det enkeltfaglige projekt efter en faglig dialog med eleven. Til grund for godkendelsen skal lægges vejlederens skøn af områdets og den faglige problemstillings egnethed som henholdsvis fler- og enkeltfagligt projekt samt elevens mulighed for at inddrage metodiske og videnskabsteoretiske overvejelser i projektet.”

I vejledningen til læreplanen er afsnittet uddybet:

”Det er vejlederen, som afgør, om der er baggrund for, at et studieretningsprojekt kan udarbejdes med baggrund i kun et fag. I den forbindelse er [det] vigtigt, at vejlederen gør sig grundige overvejelser om, hvorvidt behandling af den faglige problemstilling med udgangspunkt i kun et fag kan ske, så de faglige mål for studieretningsprojektet kan opfyldes, herunder specielt, at eleven har mulighed for at udvælge, anvende og kombinere forskellige faglige tilgange og metoder [...]. Endvidere skal eleven inddrages i overvejelserne om at benytte et eller to fag i behandlingen af det valgte område og den faglige problemstilling i studieretningsprojektet, da elevens evne til at foretage metodiske, tværfaglige og basale videnskabsteoretiske overvejelser i forbindelse med projekter og valg af indgående fag, herunder argumentation for eventuelt valg af ét fag indgår som en del af bedømmelseskriterierne...”

Hvordan skal SOP/SRP bedømmes?

Det fremgår af læreplanerne til SRP og SOP, at bedømmelsen skal foretages ud fra en helhedsvurdering af den skriftlige og mundtlige præstation tilsammen.

I læreplanerne kan man desuden finde særskilte bedømmelseskriterier for den skriftlige opgavebesvarelse og den mundtlige eksamination. I læreplanen til SRP kan man fx læse, at...

”Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål[...]

Ved det skriftlige produkt [...] lægges vægt på:

- om opgaveformuleringen er besvaret
- relevant udvælgelse, anvendelse og kombination af viden og metoder fra indgående fag
- den faglige indsigt og fordybelse ved at beherske relevante faglige mål i indgående fag og ved at sætte sig ind i relevante nye faglige områder
- anvendelse af relevant materiale
- den faglige formidling og fremstillingsform.

Ved den mundtlige prøve [...] lægges vægt på:

- den mundtlige præsentation af projektet og dets vigtigste konklusioner
- faglig indsigt og fordybelse i den faglige dialog samt kombination af viden fra indgående fag.
- eksaminandens evne til at foretage metodiske, tværfaglige og basale videnskabsteoretiske overvejelser i forbindelse med projekter og valg af indgående fag, herunder argumentation for eventuelt valg af ét fag.”

I vejledningerne til SRP (stx), SOP (hhx) og SOP (htx) kan man læse uddybninger om bedømmelsen af den samlede prøve.

Kan den nye prøveform komme i konflikt med rekrutteringen af skriftlige censorer?

GL er bekymret for, at lærere, der ellers ønsker at være skriftlige censorer, vil være tilbageholdende med at melde sig til censorkorpset, når de ikke kender deres arbejdsbelastning med SRP/SOP i eksamensperioden, før prøveplanen offentliggøres.

Bekymringen er videregivet til ministeriet, og GL vil følge udviklingen.

Kommer der mere information fra ministeriet i den kommende tid?

Det er planen, at der afholdes tre FIP-møder om SRP den 8., 9. og 10. oktober 2019, hvor fagkonsulenterne vil informere grundigt om studieretningsprojektet.

Det er ligeledes planen, at der afholdes FIP-møder om SOP i det kommende skoleår.

Læreplaner og vejledninger

Studieretningsprojektet (stx)

Læreplan SRP:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/stx/studieretningsprojektet-stx-august-2017.pdf?la=da>

Vejledning SRP:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/stx/studieretningsprojektet-stx-vejledning-marts-2019.pdf?la=da>

Studieområdeprojektet (hhx)

Læreplan – Studieområdet:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/hhx/studieomraadet-hhx-august-2017.pdf?la=da>

Vejledning - Studieområdet:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/hhx/studieomraadet-hhx-vejledning-marts-2019.pdf?la=da>

Studieområdeprojektet (htx)

Læreplan – Studieområdet:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/htx/studieomraadet-htx-august-2017.pdf?la=da>

Vejledning – Studieområdet:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/htx/studieomraadet-htx-vejledning-marts-2019.pdf?la=da>